

Balti keti lood

Balti keti **25.** aastapäevale
pühendatud projekt

Juhised ja soovitused projektis osalemiseks

2014

BALTIJAS
CELAM 25

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Balti kett oli kolme riigi ühiste vabaduspüüdluste jaoks loodud inimkett

Tänavu möödub 25 aastat Balti ketist – kordumatust ja rahumeelsest massimeeleavaldusest, mille ajal ühendasid käed rohkem kui miljon inimest, et moodustada 600 km pikkune inimkett läbi Baltimaade, ühendades Eesti, Läti ja Leedu püüdlustes vabaduse poole. Maailmas laialt kajastust leidnud protestiaktsiooni käigus ulatasid üksteisele käe väga erinevad inimesed – eri ametite ja rahvuste esindajad, mehed ja naised, noored ja vanad, erinevate poliitiliste veendumustega inimesed. Balti kett näitas oma enneolematu ulatusega maailmale ja ka osalejatele endile rahumeelse protesti jõudu.

Olulisemad dokumendid Balti keti korraldamise kohta kanti 2009. aastal UNESCO maailma mälu programmi rahvusvahelisse registrisse. Selleks koostasid Eesti, Läti ja Leedu ühise kandetaotluse „Balti kett – kolme riigi vabadusepüüdlusi ühendav inimkett“. Balti keti dokumendipärandi moodustab väärtuslik selle ajaloolise sündmusega seotud dokumentide arhiiv.

Foto: Rimantas Lazdynas

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Balti keti 25. aastapäevale pühendatud projekt

BALTI KETI LOOD

Mis on *Balti keti lood*?

Balti keti lood on UNESCO Läti rahvusliku komisjoni projekt, mis viiakse Balti keti 25. aastapäeva tähistamiseks ellu koostöös Eesti, Läti ja Leedu partneritega. Projekti eesmärk on koguda inimeste mälestusi, et säilitada need asukohast sõltumata järgmistele põlvkondadele ning muuta kättesaadavaks nii virtuaalkeskonnas kui ka muuseumides ja raamatukogudes. Projekti raames kutsutakse üles kõiki üles jagama oma Balti keti kogemust, sõltumata sellest, milline see oli – kas ta osales, otsustas mitte osaleda või siis osales hoopis mõnes toetusaktsioonis mujal maailmas.

Kuidas osaleda *Balti keti lugudes*?

Kirjuta enda, sugulaste, sõprade, tuttavate või teiste huvitav lugu veebisaidil www.thebalticway.eu olevale loo vormile 30. oktoobriks 2014. Võimaluse korral lisa ka digitaliseeritud toleaegeid fotosid või videoid.

Kuidas *Balti keti* lugusid kasutatakse?

Kõik projekti ajal kokku kogutud lood koondatakse Balti keti 25. aastapäevale pühendatud kogusse, mis antakse Lätis hoiule Läti rahvuslikule ajaloomuuseumile ja Rahvarinde muuseumile kui oluline osa pärandist. Digitaliseeritud fotod antakse üle Läti rahvusraamatukogule ja digiraamatukogu Europeana arhiivile. Leedus kogutud lood antakse üle Leedu rahvusarhiivile, Eestis aga okupatsioonide muuseumile. Loole lisatud visuaalset materjali ja esitatud teavet esitatakse koondkujul või üksikutel juhtudel tsiteerides virtuaalses keskkonnas, kasutatakse uurimiseesmärkidel või lisatakse ajalooliste tunnistuste populariseerimise materjalidesse.

25 eredamat lugu Eestist, Lätist ja Leedust kogutakse kokku Balti keti 25. aastapäevale pühendatud väljaandes, mis muutub kõigile kättesaadavaks elektroonilisel kujul.

Kes võib osaleda *Balti keti lugudes*?

Projektis on kutsutud osalema kõik huvilised, sealhulgas riiklike ja eraorganisatsioonide esindajad, UNESCO rahvuslike komisjonide partnerid Balti riikides, samuti suhtlusvõrkude kasutajad. Projektis on eriti oodatud osalema haridusasutused, raamatukogud, muuseumid, arhiivid ja kollektsioonide säilitajad, diasporaadega koostööd tegevad organisatsioonid ja kõik teised huvilised.

Miks osaleda Balti keti lugudes?

Balti kett ühendab enam kui miljoni inimest mälestustes ja tunnetes Baltimaades 25 aasta eest aset leidnud sündmuste kohta. UNESCO maailma mälu programmi rahvusvahelises registris sisalduvad Balti keti dokumendipärandi hulka kuuluvad olulisemad dokumendid, mis peegeldavad selle unikaalse ja rahumeelse massimeeleavalduse korraldamist ja kulgemist. On tähtis dokumenteerida seda olulist sündmust igakülgset, hõlmates ka isiklikud kogemused, tugevdades nii Baltimaade elanike ühist sotsiaalset mälu ja andes seda edasi järgmistele põlvkondadele.

Balti kett
on registris 2009. aastast
Maailma mälu

Kuidas toetada Balti keti lugude kogumist?

Kõiki kutsutakse üles nii oma lugu jagama kui ka julgustama teisi, et need räägiks oma lugu, aidates kirjutada nende mälestused veebisaidile www.thebalticway.eu. Teavitage projekti ideest oma sõpru, sugulasi, kolleege, asutuste külastajaid ja teisi huvilisi! Kutsume iga huvitatud organisatsiooni üles korraldama kuni 2014. aasta lõpuni mitmesuguseid üritusi, mis on pühendatud Balti keti 25. aastapäevale ja projektile Balti keti lood. Saage üheks selliste ürituste korraldajaks ja teavitage üritustest meiliaadressil info@thebalticway.eu!

Mäluasutused

Mäluasutusi kutsume üles nii lugusid koguma ja dokumenteerima kui ka teavitama oma kogus leiduvatest tunnistustest, mis on seotud Balti keti ja selle korraldamisega. Võite näiteks korraldada esemete, fotode ja dokumentide **näituse**. Kui see on mingil põhjusel keeruline, siis on võimalik kasutada teiste muuseumide koostatud rändnäitusi ärkamisaja sündmuste kohta.

Selleks, et ergutada elanikke liituma Balti keti lugude kogumisega, **korraldage üritusi**, mis tuletavad meelde Balti keti aega sellest osavõtnutele ja teavitavad sellest noori, kes pole seda aega läbi elanud. Kasutage oma organisatsiooni kogu vestluse ärgitamiseks ning küsige kutsutud osavõtjatelt ja külastajatelt, kuidas kogesid nemad Balti ketti. Kutsuge ka külastajaid üles osalema ja teavitage neid *Balti keti lugudest*.

Pakkuge Balti ketist teadasaamise võimalust põlvkonnale, kes pole seda läbi elanud. Koostage Balti keti teemaline **muuseumipedagoogiline tund**, kasutades oma kogus olevate esemete näitust või rändnäituste pakkumisi. Tund aitab mõista ajaloolisi tingimusi, milles Balti kett toimus; iseseisvas riigis kasvanud noortele ei ole need iseenesestmõistetavad. Tunni lõpus teavitage osavõtjaid *Balti keti lugudest* ja innustage neid osalema lugude kogumisel!

Raamatukogud

Raamatukogusid kutsume ūles julgustama kohalikke elanikke jutustama oma lugusid. Korraldage **vestlusõhtute** sari, kuhu on kutsutud mõned ketis osalenud, ent kus sõna saavad sekka õelda kõik küllastajad. Balti keti aja meeldetuletamiseks korraldage raamatute ja **periodika näitus** ārkamisaja sündmuste kohta. Vestlust vōib ergutada ka **dokumentaalfilmi nāitamine** vōi mōne filmitud mālestuste loo ūhine vaatamine.

Kutsume ka raamatukogude tōõtajaid endid vōimaluse korral koguma ja dokumenteerima Balti keti lugusid, samuti jutustama oma Balti keti lugu.

Õppeasutused

Õppeasutusi kutsume ūles korraldama teavitavaid ūritusi, samuti ārgitama õpilasi kūsitlema oma vanemaid ja vanavanemaid, sõpru ja tuttavaid. Korraldage nāiteks Balti keti teemaline **tund**. Kasutage UNESCO Lāti rahvusliku komisjoni korraldatud abimaterjale, et teavitada mitte ainult Balti keti kulgemisest, vaid ka selle ajaloolisest tāhtsusest ja rahvusvahelisest tunnustusest. Klassitund vōib olla sobiv aeg arutada, millised vārtused innustasid osalema inimketis, ning nende aktuaalsuse ūle tānapāeval. Kutsuge õpilasi ūles dokumenteerima oma lāhedaste lugusid – see aitab nii sāilitada ajalooliselt olulist infot kui ka soodustab pōlvkondade vahelist dialoogi peredes.

Korraldage **kohtumisi Balti ketist osavōtnutega!** Aidake *Balti keti lugude* vormi abil õpilastel kūsimusi ette valmistada. Kohtumised vōivad ārgitada uurima oma lāhedastelt nende kogemuste kohta, ent neid vōib kasutada ka lōpuūritusena pārast seda, kui õpilased on osalenud Balti keti lugude dokumenteerimisel. Sellisel juhul annab see vōimaluse nāha kogemuste rohkust ja hinnata iga loo kordumatut vārtust.

Korraldage koolis **temaatiline nādal!** Kasutage seda aega Balti keti ūhiseks tāhistamiseks. Innustage õpilasi mōtisklema ja arutama Balti keti vārtuste aktuaalsuse ūle tānapāeval. Julgustage õpilasi kasutama lugude kogumisel saadud kogemust oma seisukoha kujundamisel. Kasutage muuseumide, raamatukogude ja arhiivide vahendeid Balti keti teemalise nādala korraldamiseks.

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

Kuidas dokumenteerida?

Projekti *Balti keti lood* eesmärk on dokumenteerida Balti ketist osavõtnute **isiklikku** kogemust – nende mõtteid, tundeid ja kogetut. Projekti veebisaidil olev lugude vorm sisaldab kolme põhilist küsimust – mõtled, tunded ja keskkond.

Muuseumid sooviksid saada oma kogudesse võimalikult avameelseid ja üksikasjalikke lugusid, ent tuleb arvestada, et kõik mälestuste rääkijad ei suuda seda pakkuda. Projekti *Balti keti lood* põhiline eesmärk on saada vastused kolmele peamisele küsimusele.

MÕTTED – peamine küsimus mälestuste jutustajale on: „Millest sa mõtlesid Balti keti toimumise päevil?”

Lehe paremal küljel peenes trükis olevad küsimused on mõeldud vestluse alustamiseks või jätkamiseks, kui see on soikunud või mälestuste rääkija ei tea, mida vastata nii üldisele küsimusele.

TUNDED – peamine küsimus mälestuste jutustajale on: „Milliseid tundeid tekitas Balti kett tookord ja milliseid tekitab nüüd?” Kõigepealt esitage avatud küsimus, ent kui mälestuste rääkija ei vasta konkreetselt, püüdke täpsustada, esitades lisaküsimusi.

Olustik– peamine küsimus mälestuste jutustajale on: „Millisena sa kogesid Balti ketti?” Selle osa ülesanne on välja selgitada, kuidas koges mälestuste rääkija Balti ketti.

Palun pöörake erilist tähelepanu küsimusele asjade kohta. Kui mälestuste rääkija mainib, et tal või mõnel lähedasel olid kaasas fotoaparaat, küsige, kas on säilinud fotosid. Kui mälestuste rääkija mainib mingeid kaasa võetud asju – plakateid, lippe, võid, linte – küsige, kas need esemed on säilinud. See teave märkige kindlasti ära intervjuu teksti kaaskirjas.

Kutsume üles dokumenteerima ka nende inimeste lugusid, kes mingil põhjusel ei osalenud Balti ketis, kuid kellel on selle aja kohta mälestusi.

Kuidas dokumenteerida?

Mālestused võib veebisaidile www.thebalticway.eu kirjutada nii mälestuste rääkija kui ka intervjuerija, kes kirjutab loo veebisaidi vastavale väljale hiljem. Intervjuerija ülesanne on fikseerida mälestused nii, et neid oleks võimalik kasutada ajaloo uurimisel ja selgitamisel, see tähendab võimalikult täpselt ja mälestuste rääkija teadlikul nõusolekul.

Enne intervjuud peab mälestuste rääkija teadma:

- 1) projekti eesmärki;
- 2) et intervjuu kirjutatakse üles või salvestatakse;
- 3) et intervjuud säilitakse pärast veebisaidile sisestamist muuseumi või arhiivi kogus ja see on kättesaadav uurijatele;
- 4) et intervjuu avaldatakse internetis.

Pärast intervjuud mälestuste rääkijaga tuleb suuliselt kokku leppida selles, millistel eesmärkidel kasutatakse kirja pandud jutustust.

1. Mälestuste rääkijalt tuleb küsida nõusolekut tema intervjuu lisamiseks UNESCO Läti rahvusliku komisjoni projekti Balti keti lood kollektsiooni, mis antakse üle muuseumide kogudesse ja on kättesaadav kolmandatele isikutele.
2. Tuleb kokku leppida, et loole lisatud visuaalset materjali ja esitatud teavet esitatakse koondkujul või üksikutel juhtudel tsiteerides virtuaalses keskkonnas, kasutatakse uurimiseesmärkidel või lisatakse ajalooliste tunnistuste populariseerimise materjalidesse.
3. Tuleb paluda kinnitust, et esitatud teabes ei ole kasutatud võõrast intellektuaalomandit või autoriõigusega kaitstud materjali.

Kui mälestuste rääkija ei soovi avaldada oma fotosid või videoid, siis on see tema õigus. Mitte mingil juhul ärge püüdke salvestada intervjuud salaja, intervjueritava vastuväidetele vaatamata.

Intervjuu käigus võib teha heli- ja videosalvestisi, muuseumid säilitavad hea meelega oma kogus ka neid.

Selleks, et intervjuu oleks edukas, võtke arvesse järgmisi soovitusi.

- **Kuula.** Intervjuu eesmärk pole mõtete vahetamine, vaid unikaalse tunnistaja loo fikseerimine.
- **Näita üles oma huvi.** Vaata vestluspartneri poole, reageeri öeldule žestide ja kehakeelega.
- **Lase mõelda.** Vaikus intervjuu ajal pole ebamugav paus, vaid aeg mõtlemiseks.
- **Ära väsita.** Intervjuu optimaalne kestus on 1–2 tundi.
- **Esita küsimusi järjest.** Esita korraga ainult üks küsimus. Pärast tervet rida küsimusi vastab mälestuste rääkija tõenäoliselt ainult ühele küsimusele, kõige sagedamini esimesele või viimasele.
- Jäta **lõpp lahtiseks.** Küsi, kas on veel midagi, mida mälestuste rääkija sooviks mainida.

Kuidas osaleda virtuaalselt *Balti keti lugudes*?

Balti keti lugude veebisaidil www.thebalticway.eu võib igaüks saada virtuaalselt projektist osavõtjaks või selle toetajaks. Kasuta veebisaidi pakutavaid võimalusi:

OSALE!

- Jutusta oma lugu, kirjutades selle veebisaidil vastavale väljale. Kui saad, lisa ka fotosid ja/või videoid.
- Liitu Balti ketiga, logides sisse mõne suhtlusvõrgu kaudu. Märki kaardil ära täpne koht ja kirjuta oma kommentaar või soov.

UURI!

- Tutvu faktidega Balti keti kohta, vaata pilte ajaloolisest Balti ketist ja selle toetusüritustest.
- Selgita välja, kuidas koguda Balti keti lugusid. Veebisait teavitab ajalooliste tunnistuste kogumisest, sellelt saab alla laadida loo vormi väljaprintimiseks, mis aitab panna kirja teiste mälestusi, et neid hiljem avaldada veebisaidil www.thebalticway.eu.
- Saa teada, kuidas UNESCO, teised organisatsioonid ja üksikisikud tähistavad Balti keti 25. aastapäeva.

JAGA!

- Teavita *Balti keti lugudest* ja projekti veebisaidist suhtlusvõrkudes Facebook ja Twitter.
- Jälgi projekti üritusi Facebookis ja Twitteris!
- Lisa Balti keti 25. aastapäeva logo oma profiilipildile suhtlusvõrkudes!

Jälgi Balti keti lugude tegevusi!

Portaalil Facebook: <https://www.facebook.com/balticway2013>

Twitteris: <https://twitter.com/BalticWay>

BALTIJAS
CEĻAM 25

Apvienoto Nāciju
Izglītības, zinātnes
un kultūras organizācija

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

BALTI KETI LUGUDE dokumentēšanas juhised

Trūkiversioon, mis aitab panna kirja struktureeritud Balti keti lugu, et seda oleks hiljem võimalik kirjutada veebisaidile www.thebalticway.eu.

Kas Te osalesite Balti ketis? Kui jah, siis millises Balti keti lõigus Te viibisite? _____

Kui vana Te olite 23. augustil 1989? _____

Mõtted

Millest Te mõtlesite Balti keti toimumise päevil?

Kuidas Te saite teada Balti keti korraldamisest?

Kellega Te arutasite võimalikku osalemist?

Miks Te otsustasite (mitte) osaleda?

Kuidas Te valmistusite Balti ketis osalemiseks?

Kui oluline oli Teie jaoks teiste arvamus Balti ketist?

Kas Balti kett mõjutas Teie seisukohta ühiskonnas toimuva kohta? Kuidas?

Kuidas Te hindate Balti ketti tänasel päeval?

BALTĪJAS
CEĻAM 25

UNESCO Latvijas Nacionālā komisija

BALTĪ KETĪ LUGUDE dokumentēerimise juhised

Tunded

**Milliseid tundeid tekita Balti kett tookord ja milliseid tekita
tānasel pāeval?**

**Milliseid tunded valdasid Teid
Balti keti ajal?**

**Kas kogesite midagi eriti
liigutavat, hirmutavat,
rōomustavat, šokeerivat,
vapustavat, meeliūlendavat,
ūllatavat, vaimustavat?**

**Milliseid tunded valdasid Teid
pārast Balti ketti?**

**Milliseid tundeid tekita Balti
kett Teis tānasel pāeval?**

BALTI KETI LUGUDE dokumentēerimise juhised

Olustik

Millisena Te kogesite Balti ketti?

Milline on Teie värvikaim mälestus Balti ketist?

Mida Te nägite enda ümber? Millised olid inimesed, objektid, majad, autod?

Milline ilm oli sel pärestlõunal?

Kuidas Te jõudsite sündmuskohta?

Millised asjad Teil kaasas olid?

Mis toimus enne ja pärast kate ühendamist?

Kas Teie ketiosas oli piisavalt inimesi?